

Combaterea crimei organizate prin dispozitii de drept penal (Introducere si Capitolul I)

By Laura Codruta Kovesi

INTRODUCERE

14
La începutul secolului XXI, crima organizată a devenit unul dintre pericolele cele mai grave la adresa existenței, stabilității și continuității societăților statale din cauza transformării grupurilor infracționale primitive de tip mafiot în adevărate întreprinderi criminale, cu scopul de a se opune autorităților statale și de a teroriza întreaga comunitate prin exacerbarea violenței, diversificării modurilor de operare, a diversificării structurilor de tip criminal și comiterea de infracțiuni din aproape întregul spectru al infracționalității. Ceea ce este specific criminalității organizate la începutul secolului XXI este nu numai creșterea pericolozității sale sociale, ci și faptul că ea afectează toate comunitățile umane, toate statele, fără deosebire, încercând să-și impună propria piață de afaceri ilegale.

Dezvoltările sociale, politice și economice recente au fost urmate îndeaproape de evoluții ale rețelelor criminale, fapt dovedit de diversitatea de structuri și de compoziția grupurilor criminale care operează la nivel global. Liberalizarea granițelor, volumul crescut al comerțului internațional, dezvoltările în domeniul tehnologiei și al informației au contribuit la creșterea dramatică a criminalității internaționale, care amenință siguranța, securitatea și prosperitatea pretutindeni și subminează securitatea și stabilitatea globală.

În prezent, crima organizată reprezintă una dintre amenințările non-militare majore la adresa securității și stabilității globale. „Crima organizată iese în evidență între noile amenințări la adresa păcii și securității. Ea subminează eforturile de dezvoltare susținută și respectul pentru domnia legii”¹. Crima organizată nu este un fenomen nou, noutatea este reprezentată de mediul fertil pentru o dezvoltare rapidă pe care lumea globalizată l-a creat. Profitând de beneficiile globalizării, crima organizată a evoluat, distincția tradițională între

¹ The United Nations in Vienna, Press Release, *Secretarul general îndeamnă la implementarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, UNIS/CP/494, 28 iunie 2004, www.unis.vienna.org

1

activitățile licite și cele ilicite devenind tot mai neclară, în acel modus operandi al grupurilor criminale, fapt ce face detectarea și controlarea fenomenului mult mai dificilă.

În scopul luptei contra criminalității organizate, convențiile internaționale se multiplică, iar legislațiile naționale se dotează cu un arsenal de incriminări și proceduri. Criminalitatea organizată este un fenomen antisocial grav care atrage atenția opiniei publice, funcționarilor și instituțiilor publice, România implicându-se în mod activ în lupta împotriva acestui flagel. Schimbările politice, economice, sociale și tehnologice produse în ultimele decenii au permis structurilor de criminalitate organizată să devină din ce în ce mai active pe arena internațională.

Deși s-au intensificat măsurile și intervențiile împotriva unor asemenea manifestări antisociale, în toate țările democratice - printre care și România - se constată o recrudescență și o multiplicare a delictelor de crimă organizată. Pentru a-și întări și continua „eforturile infracționale”, cercurile de criminalitate organizată profită de facilitățile oferite de transportul internațional, de politica liberalizată de migrare, de extinderea comerțului și, nu în ultimul rând, de echipamentele avansate de comunicații, adaptându-se permanent procesului de globalizare.

Dimensiunile criminalității organizate pun în pericol instituțiile democratice, economice, sociale și politice, constituind un adevărat risc la adresa siguranței naționale a României și a statului de drept. Activitățile criminale sunt diferite și variate, pornind de la furtul internațional de mașini până la piața neagră a drogurilor, de la gestionarea imigrației clandestine și a traficului de ființe umane până la crimele împotriva mediului, a pirateriei informatice, a corupției, a spălării banilor proveniți din fapte ilicite. Asemenea manifestări antisociale grave sunt realități crude ale zilelor noastre, sunt componente ale peisajului contemporan. Acestea sunt prezente în societatea noastră și vor dăinui atâta timp cât statul și instituțiile sale nu vor spori măsurile

de prevenire și combatere, precum și de schimbare a condițiilor social-economice și politice care le-au generat.

Societatea românească după 1990 s-a confruntat cu o perioadă de tranziție care a favorizat apariția și dezvoltarea pe plan național a unor grupări criminale care acționează organizat și structurat în diverse domenii ale vieții sociale și care s-au specializat în obținerea de profituri cât mai mari și într-un timp cât mai scurt. Totuși, nu există un model structural general și nici o paradigmă comportamentală care să ofere o soluție unică asupra fenomenului.

Organizațiile criminale variază atât în ceea ce privește structura, mărimea, conexiunile (inclusiv cu structurile oficiale, generând corupție), tipurile de activități sau scopul, cât și în ceea ce privește modul de operare și reacția față de acțiunile de destructurare. În acest context, în prezent, s-a ajuns la o specializare a grupurilor criminale în domenii în care profitul este enorm, prejudiciind de cele mai multe ori sistemul economic și social prin: fraudarea banilor publici și trecerea acestora în profitul grupurilor de interese; organizarea unor rețele de traficanti de droguri și atragerea tinerilor în sfera consumatorilor; traficarea de persoane în vederea exploataării sexuale; constituirea unor rețele de aducere în România și trecerea ilegală peste frontieră a unor grupuri de migrați. Aceste grupuri de crimă organizată s-au orientat spre tipuri de infracțiuni care implică: acțiuni premeditate, concertate, structuri de comandă și execuție bine conturate, folosirea violenței, sechestrări de persoane, tâlhării și șantaj, impunerea unor taxe de protecție.

Dificultățile economico-sociale generate de criza mondială au favorizat amplificarea criminalității organizate, în principal pe fondul creșterii vulnerabilităților ce pot fi speculate de grupările infracționale. Deși, per ansamblu, fenomenul se situează pe un trend ascendent, unele forme de manifestare – precum evaziunea fiscală, spălarea banilor, traficul de droguri, criminalitatea informatică – cunosc dezvoltări semnificative, acestea putând fi conexe cu influențele negative generate de criza economică.

Amplerea fenomenului infracțional asociat criminalității organizate determină accentuarea sentimentului de insecuritate socială și a percepției privind disoluția autorității instituțiilor statului abilitate în contracararea activităților ilegale. De aceea, dezvoltarea cooperării dintre state în domeniul criminalității organizate este esențial motivată de necesitatea eficientizării combaterii acestui fenomen, care capătă pe zi ce trece o dimensiune globală

Având o privire de ansamblu a fenomenului criminalității de la nivel național, am dorit ca prin elaborarea prezentei teze de doctorat cu această temă de maxim interes pentru etapa actuală a dezvoltării societății românești să realizez o prezentare a manifestărilor organizațiilor criminale, cu rădăcinile pe care le au în istorie, a cauzelor care le generează și a condițiilor ce le favorizează, să fac o analiză a incriminării legale, a instrumentelor juridice naționale și internaționale de prevenire și combatere. Prezenta teză de doctorat având ca temă criminalitatea organizată, cu direcțiile sale cele mai grave – traficul de ființe umane, traficul de droguri, criminalitatea informatică și criminalitatea economico-financiară – abordează fenomenul atât ca realitate socială, cât și ca actualitate.

Având în vedere acestea, în prezentul demers științific am încercat și sper să fi reușit o analiză a fenomenul criminalității organizate din punct de vedere al incriminării legale, dar și al procedurilor de investigare, cercetare penală și judecată. Nu mi-am propus prin această lucrare a da „rețete” sau a găsi soluții miraculoase de eradicare a criminalității organizate, ci am considerat necesar ca – printr-o explorare științifică a fenomenului – să pun și să îmi pun întrebări, dar și să fac propuneri legislativului pentru a le transforma în instrumente juridice penale eficiente de combatere.

M-am străduit ca, prin calitatea analizei, lucrarea să răspundă unei nevoi resimțite de juriști și practicieni în dreptul penal, de a avea la dispoziție o panoramă largă a criminalității organizate, în același timp, am dorit ca prin această lucrare să tragem și un semnal de alarmă pentru politicieni, instituțiile

abilitate ale statului, pentru toți cei care doresc și înțeleg să contribuie la combaterea criminalității organizate, care a căpătat un caracter global. Dat fiind caracterul său de pericol internațional, numeroase personalități și specialiști au tras asemenea semnale de alarmă.

În România, fenomenul criminalității organizate a cunoscut o răspândire largă și a pătruns în principalele sectoare ale societății. Practic toate grupările criminale dispun de rețele și mecanisme financiar-economice, aproape perfecte, mobile și bine reglate, pe care le aplică în comiterea de infracțiuni și în sporirea veniturilor ilicite.

Prezentul demers științific nu se vrea a fi o monografie a criminalității organizate accesibilă doar celor cu studii juridice, ci un demers pentru identificarea instrumentelor politico-juridice de prevenire și combatere a fenomenului.

Teza oferă o viziune de ansamblu asupra criminalității organizate în sectoarele sale cele mai sensibile - **traficul de persoane, traficul de droguri și criminalitatea informatică** - cu o retrasare a rolului justiției în combaterea ei, punând în evidență principalele incriminări în materie, dar și mijloacele moderne de probațiune. Elaborând-o, am încercat o întrepătrundere între dreptul național și cel internațional, între legislația română și cea a altor state democratice, o situație în plan economic și social, evidențiind strategiile naționale și internaționale de prevenire și combatere.

Analiza incriminării legale s-a făcut având ca punct de plecare doctrina și practica judiciară. La fiecare categorie de infracțiuni am folosit exemplele semnificative cercetate de procurori sau judecate de instanțe, pentru a întări și mai mult demersul nostru în analiza acestui fenomen și necesitatea combaterii prompte a acestuia.

Pentru a evita interpretările, m-am axat asupra analizei reglementărilor legale, renunțând la comentarii, acolo unde textul de lege este clar și concis, în scopul de a nu influența cititorul.

Problematika criminalității organizate – ca manifestare antisocială foarte gravă – este vastă și complexă și în prezentul demers științific nu ne-am propus acoperirea în totalitatea a fenomenului. Unele aspecte ar putea fi considerate ca fiind tratate sumar, ca urmare a amplitudinii domeniului și implicațiilor acestuia, precum și a copleșitoarei răspunderi pe care ne-am asumat-o alegând o asemenea temă. Prezenta teză poate fi un început pentru o tratare exhaustivă în viitor sau un bun prilej pentru cei care o citesc de a aprecia gestul și munca, dar și un îndemn pentru cei care doresc o muncă de cercetare mai aprofundată.

CAPITOLUL I

REPERE CONCEPTUALE PRIVIND CRIMINALITATEA ORGANIZATĂ ÎN ROMÂNIA

Secțiunea I

Apariția și evoluția grupurilor infracționale de tip organizat

În ultimul secol, comunitatea internațională, inclusiv cea românească, a fost cuprinsă de proliferarea manifestărilor infracționale grave, dintre care crima organizată, corupția, traficul de droguri și de persoane s-au evidențiat în mod deosebit. Crima organizată este un fenomen antisocial deosebit de periculos, ca organizare, structură și rezonanță internațională, care afectează profund în fiecare etapă istorică în care își face simțită prezența, ordinea de drept și democrația. La nivel mondial, crima organizată a pătruns în viața socială și politică și a izvorât din tendința grupărilor infracționale de a folosi criminalitatea ca mijloc de mobilitate socială² pentru acapararea puterii³.

Capacitatea de organizare, coordonare și specializare a permis unor organizații criminale să acumuleze o puternică forță economică și influență politică. Grupările infracționale și-au diversificat în timp preocupările în sfera crimei organizate, membrii acestora fiind implicați în fapte de sechestrare de persoane, șantaj, spălare de bani, trafic de persoane și alte fapte de violență circumscrise crimei organizate.

Scopul constituirii acestor grupări infracționale organizate îl reprezintă acumularea ilicită de bani, bunuri și valori într-o cantitate cât mai mare și într-un timp cât mai scurt. Structurile de criminalitate organizată au dovedit, în timp, o capacitate deosebită de adaptare la condiții și situații noi, precum și de infiltrare

² Kelly, Robert J., *Natura crimei organizate și operațiunile ei specifice*, Herbert Edebertz, ed. V.S. Departamentul Justiției, 1987

³ Nistoreanu, Gh., Păun, C., *Criminologie*, Editura Europa Nova, București, 1996, p.309; în același domeniu, vezi și Stancu, Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a IV-a, Editura Universul Juridic, București, 2007

în structurile economice, financiare, politice și guvernamentale. Majoritatea dintre acestea pornesc de la asocierea mai mult sau mai puțin liberă ajungând până la principii organizaționale bine definite. Mai mult, disciplina strictă și regulile de conspirativitate asumate de membrii unor asemenea structuri le fac dificil de penetrat.

1.1.1. Considerații preliminare

Logistica grupurilor de criminalitate organizată depinde permanent de procesul tehnologic, acestea investind o mare parte dintre profiturile obținute pentru a avea la dispoziție cele mai noi tehnologii cu scopul de a îngreuna depistarea și monitorizarea operațiunilor ilicite. Amplificarea fenomenului este strâns legată de fondul disfuncționalităților și disipării autorităților statale, ceea ce a impus nu numai cercetarea sub aspect cauzal, ci și stabilirea de măsuri și acțiuni pentru prevenire și combatere. Manifestările infracționale grave de această natură reprezintă o problemă socială complexă, ale căror modalități de manifestare și soluționare interesează nu numai factorii instituționalizați de control judiciar (poliție, justiție, administrație), cât și opinia publică. Crimele și delictele comise prin violență și corupție tind să devină deosebit de intense și periculoase pentru stabilirea și securitatea instituțiilor statului și a ordinii de drept, a societății umane în general și a indivizilor în special.

În ultima perioadă se constată o tendință de flexibilizare a grupurilor de criminalitate organizată, ce le permite o mai bună exploatare a „oportunităților” și o mai eficientă „camuflare” a activităților infracționale. Totodată, se remarcă structurarea grupurilor de criminalitate organizată și specializarea acestora pe criterii multi-etnice, precum și recurgerea, în activitatea infracțională, la servicii profesionale, respectivi avocați, contabili, experți financiari.

La nivel global, grupurile de criminalitate organizată desfășoară activități multiple, se specializează pe anumite tipuri de infracțiuni, orientându-se în domenii ce le-ar putea aduce profit. Astfel, se poate vorbi de existența unor

structuri puternice, piramidale - „organizații verticale”, dar și a unor rețele formate „orizontal”. Structurile de criminalitate organizată sunt preocupate permanent de identificarea de noi acoperiri legale, în acest sens turbulențele economice constituind premisele apariției de noi instrumente de escamotare a activităților ilicite, două fiind cauzele cele mai frecvente la acest moment, și anume:

- criza economică - ce oferă oportunități pentru introducerea în circuitul legal a unor resurse financiare ilicite, având în vedere că o serie de obiective sunt disponibile la prețuri derizorii;
- amplificarea corupției unor factori decizionali - care favorizează delapidarea fondurilor financiare, eliberarea nejustificată a autorizațiilor, implicarea în derularea unor proiecte.

Multă vreme, evoluția acțiunilor criminale și dezvoltarea lor dinamică a fost cercetată doar sub aspect criminologic, majoritatea specialiștilor și cercetătorilor apreciind că sursele acestor fenomene diferă de la o țară la alta și rezidă din penetrarea unor structuri politice, economice și legislative deficitare, din menținerea și accentuarea discrepanțelor sociale și economice dintre indivizi, grupuri și comunități, precum și din intensificarea conflictelor și tensiunilor sociale și etnice, în ultimii ani, ca urmare a acutizării fenomenului a fost necesar ca țările democratice să treacă de la cercetarea sub aspect criminologic la o investigație sub aspect juridico-penal, impunând legislativului adoptarea de incriminări specifice, completate de un sistem sancționator adecvat, în același timp, s-a impus stabilirea unor reguli de procedură și probatoriu care să corespundă particularităților cauzelor de această natură.

În prezent, crima organizată a căpătat o extindere și o diversificare deosebită atât în plan intern, cât și în plan internațional, ducând la o adevărată „internaționalizare”, determinând amenințări serioase la adresa ordinii, liniștii publice și legalității naționale și internaționale. Grupurile criminale, care operau la nivel național și regional, în prezent acționează la nivel global. Structurile de

acest fel au ²⁷ dovedit, în timp, capacitate deosebită de adaptare la condiții și situații noi, de infiltrare în structurile politice de conducere ori în cele economice și financiare. Totodată, rețelele de crimă organizată se întrepătrund de cele mai multe ori cu rețele teroriste, ceea ce ²⁴ constituie o amenințare tot mai serioasă asupra democrației, statului de drept și drepturilor fundamentale ale cetățenilor.

Legătura dintre terorism și crima organizată a căpătat o nouă dimensiune din cauza reducerii în ultimii ani a finanțării de către unele state a grupurilor teroriste și a ¹⁵ deșănșării la inițiativa S.U.A. a războiului împotriva terorismului internațional.⁴ Principala diferență dintre grupările teroriste și rețelele crimei organizate constă în faptul că în timp ce grupările teroriste sunt implicate în acte violente motivate în special politic și religios, cele mai multe rețele ale crimei organizate sunt interesate în relația cu puterea politică doar de obținerea, prin acte de corupție, a protecției necesare pentru activitatea propriei organizații, motivată în primul rând de obținerea de profit.⁵

Putem concluziona că, în evaluarea amenințărilor contemporane la adresa securității naționale a statelor și a democrației, a devenit tot mai dificilă ¹ posibilitatea de a face distincție între motivațiile politice și cele criminale.⁶

1.1.2. Cauze și condiții care au generat și au favorizat apariția ²⁵ grupurilor criminale de tip organizat

Criminalitatea, ca fenomen social, a apărut odată cu structurarea primelor ² comunități sociale, când s-au impus norme juridice care reglementau conduita indivizilor. Ca urmare a transformărilor geopolitice, economice și sociale ce au marcat sfârșitul secolului XX, organizațiile criminale și-au extins aria de cuprindere și sfera de activitate, de la nivel național la cel transnațional.⁷

⁴ Tamam, M., *Conexiunile între terorism și criminalitate*, Londra, 2004, p. 184,

⁵ Mora, S., *Global Organized Crime*, Conference Woodrow Wilson School Policz, 6.01.1996

⁶ Tamam, M., op. ¹⁰ p. 184,

⁷ Stancu, Emilian, *Tratat de criminalistică*, Ediția a IV-a, Editura Universul Juridic, București, 2007,

Cercetările criminologice, sociologice și psihologice au relevat drept cauze ale criminalității ca fenomen social următoarele: industrializarea, nivelul de trai, crizele economice, factorii demografici, mobilitatea socială, urbanizarea etc. La acestea s-au adăugat ulterior imigrarea spre sau dinspre zone favorizate din punct de vedere economic, din țări sărace spre țări bogate, iar lipsa comunicării datorată necunoașterii limbii au determinat traficul de ființe umane, prostituție, cerșetorie, dezvoltarea rețelelor de traficanți, spălarea banilor, violență.

La fel de relevantă sub aspect criminologic este și restructurarea economiei globale, diversificarea piețelor de desfacere, globalizarea piețelor financiare, comerțul, protecția mediului etc. Forța crimei organizate este pusă în evidență mai ales prin influența ei deosebită în planul destabilizării interne care a cunoscut transformări esențiale, prin trecerea de la economia centralizată la cea de piață liberă, de la un regim politic autoritar la unul democratic. Folosind forța financiară de care dispun, grupurile de crimă organizată au penetrat foarte rapid democrațiile europene în formare și au corupt oficialități guvernamentale, oameni politici, polițiști și magistrați.

Procesul de privatizare care s-a declanșat în statele din fostul bloc comunist, în absența unor reglementări clare și a unei minime strategii, a fost în avantajul lumii interlope și a fostei nomenclaturi comuniste, care au avut de la început forța financiară necesară pentru a cumpăra părți importante din capitalul scos la privatizare. De-a lungul anilor acestei realități, care evidențiază evoluția acțiunilor criminale, dar și dezvoltarea lor dinamică, i s-a circumscris pe de o parte interesul pentru analiza cauzelor crimei organizate, a efectelor ei, iar pe de altă parte necesitatea analizei instrumentelor de contracarare, a măsurilor și acțiunilor de prevenire și combatere.⁸

Rata criminalității infracțiunilor grave comise în spațiul european arată că pe primele 5 locuri se situează alături de Estonia, Croația, Rusia și țări cu democrații solide, state membre ale Uniunii Europene, precum Spania și Franța,

p.661.

⁸ Pentru amănunte, vezi Adler, F., *Criminologia*, ED. A II-a, Mac Grew, N. J. Aill, 1995, pp.304-305

6

urmate de Portugalia, Danemarca, Luxemburg, Germania, Suedia, Austria, Belgia și Italia ceea ce denotă că violența este răspândită în întreaga Europă.⁹

Globalizarea economică s-a extins și în sfera crimei organizate, care a căpătat aspect mondializat. afectând siguranța publică și suveranitatea statelor, fiind extinsă la nivel transnațional și trans-continental, sub diverse tipologii.

Crima organizată sub toate formele ei, trafic de armament, droguri spălare de bani, imigrație ilegală, terorism, constituie o amenințare globală atât prin amploarea, dar și prin varietatea ei, prin ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective¹⁰.

Evoluția criminalității ne arată că fiecare etapă istorică a cunoscut și cunoaște o varietate a formelor de crimă organizată, o varietate de ipoteze, de cauze și condiții generatoare sau favorizante. în contextul manifestării crizei economice se poate vorbi despre existența unor factori favorizanți de criminalitate organizată, respectiv:

➤ accentuarea dezechilibrelor pe piața muncii și pauperizarea unor categorii largi de populație, ceea ce contribuie la creșterea disponibilității unor indivizi pentru angrenarea în activități infracționale. Mai mult, nivelul scăzut de trai are ca principal efect majorarea cererii de produse ieftine, indiferent de proveniența acestora (contrafăcute) și extinderea fenomenului de camătă;

➤ amplificarea dificultăților (inclusiv pe fondul restrângerii creditării) cu care se confruntă agenții economici, favorizează implicarea firmelor în operațiuni ilicite (spre exemplu, evaziunea fiscală, contrabanda, spălarea banilor);

➤ creșterea fiscalității (ca modalitate luată de autorități pentru contracararea tendinței de reducere a veniturilor atrase la buget) generează efecte contrare celor scontate, conducând la amplificarea fenomenului de evaziunea fiscală;

⁹ Adler, F., *op. cit.*, pp. 304-305

¹⁰ <http://liberarything.com.author>

➤ reducerea bugetelor instituțiilor cu atribuții de control ori de aplicare a legii, ceea ce are consecințe negative asupra eficienței activităților specifice. Totodată, amplificarea corupției și administrarea nejudicioasă a resurselor financiare limitate ale instituțiilor publice sunt de natură să favorizeze proliferarea economiei subterane și să faciliteze grupurilor criminale obținerea controlului asupra actului decizional;

➤ deteriorarea conjuncturii economico-sociale din state mai puțin dezvoltate, cu potențial migrator ridicat, constituie motivație pentru amplificarea fenomenului migrației ilegale către zone mai dezvoltate.

În România, analiza prezenței și a modului de acțiune a structurilor de crimă organizată evidențiază următoarele caracteristici:

- perpetuarea unor factori favorizanți - ce țin de sistemul legislativ intern și comunitar - și a unor disfuncții administrative;

- structura grupurilor prezintă două tipare majore: *segmentară* (mai multe „celule” specializate și interconectate, cu un nucleu de comandă) și *piramidală* (cu trei sau patru nivele);

- extinderea continuă a ariei de acțiune, ajungând să vizeze penetrarea și punerea în dependență a palierului decizional;

- raport direct de cauzalitate între aria de manifestare/modalitatea de acțiune și etnia/specificitatea zonei de proveniență;

- rețelele criminale nu desfășoară activități singulare, fiind orientate - pe termen mediu și lung - către operațiuni complementare.

Actualul context a generat o serie de modificări în relaționarea dintre structurile de criminalitate organizată, evidențiindu-se două tendințe:

➤ intensificarea coordonării și cooperării acțiunilor, inclusiv cu rețele din străinătate, în scopul constituirii de capacități infracționale puternice (mai bine organizate și diversificate);

➤ amplificarea conflictelor - inclusiv violente - între grupări de criminalități: organizată concurentă (referitoare la activități specifice și/sau

zonele de influență), pe considerentul prezervării sau accederii la poziții dominante pe scena infracțională.

Sub aspectul teoriilor științifice care descifrează din punct de vedere criminologie cauzele criminalității, se poate merge în analiză de la teorii bazate pe caracteristici biologice și fizice ale omului, teorii ale contractului social ale reacției sociale etc., până la sisteme informatice, ca mijloc de comitere a unor infracțiuni, întrucât nu acesta este demersul nostru științific în această lucrare pentru o analiză pertinentă și o situare în context a criminalității, considerăm util a tace unele referințe sumare sub aspect criminologie, în scop enunțiativ, forma superioară de organizare a grupurilor de infractori se numește „mafie”, acest termen apărând în Italia și apoi extinzându-se în mai multe țări.

Grupările infracționale de crimă organizată s-au dezvoltat, sunt în continuă expansiune și constituie o amenințare globală atât prin amploarea de nestăvilit, dar și prin varietatea lor, prin ingeniozitatea mijloacelor de care dispun și pe care le utilizează pentru atingerea propriilor obiective.¹¹

De subliniat este și faptul că schimbările radicale de la sfârșitul anilor '80 din Europa Centrală și de Est au fost privite de rețelele criminale ca o oportunitate în executarea operațiunilor transfrontaliere pe întregul continent, în ultimul deceniu, criminalitatea organizată a crescut în intensitate datorită, în parte unor motive proprii (capital financiar, material și uman deosebit, perfecționarea continuă a organizării și modului de operare), dar și datorită fenomenului globalizării.

Putem concluziona că în era globalizării organizațiile criminale nu mai au nevoie de o bază teritorială de unde să și coordoneze acțiunile, pentru că progresul tehnologic a creat posibilitatea să și conducă afacerile indiferent de locul unde se află, datorită multiplexelor rețele de calculatoare și telecomunicații.

¹¹ <http://liberarything.com.author>

1.1.3. Criminalitatea organizată – fenomen transnațional

1 Crima organizată poate fi percepută ca un produs „pătruns în viața noastră socială și politică”, ce izvorăște din tendința diferitelor grupuri de a folosi criminalitatea ca mijloc de mobilitate socială¹² și chiar de acaparare a puterii¹³.

Această teorie, dezvoltată de către A. J. Ianni și Daniel Bell¹⁴, afirmă că la baza crimei organizate se află un proces social. De exemplu, în America, explică D. Bell, crima organizată este modul în care grupurile de emigranți săraci se ridică deasupra condiției de ghetou și acționează pentru evitarea opresiunii și a discriminărilor. Este una dintre explicațiile ce sunt date existenței Mafiei italiene sau altor grupări de crimă organizată cum sunt: organizațiile tong, triadele, yakuza, grupările columbiene, rusești etc.¹⁵. Într-o teorie similară, denumită teoria transmisiunii culturale, Edwin Sutherland¹⁶ argumentează comportamentul criminal ca fiind deprins, învățat, iar acest fapt implică ceva mai mult decât simpla imitare. Cei ce devin criminali cunosc o asemenea evoluție atât datorită contactului lor permanent cu cei care încalcă legea, cât și datorită relativei lor izolări de cei care respectă legea.

2 Sociologii au arătat că anumite zone, medii, „hrănesc” (încurajează) delincvența devenind terenuri propice pentru bande și structuri ale crimei organizate. Acolo unde nu există alternativă, succesul și bunăstarea traficantilor de droguri și a altor infractori implicați în activități criminale, constituiau modele demne de urmat pentru tineri¹⁷. Sursa crimei organizate își găsește astfel locul în destrămarea și proasta funcționare a sistemului (înțelegând sistemul în ansamblul său), ceea ce a făcut ca, după schimbările survenite în fostele state totalitare, crima organizată să se dezvolte cu mare repeziciune, surclasând structurile de drept, spulberând circuitele bancare, acaparând clasa politică,

5
¹² Kelly, Robert J., *Natura crimei organizate și operațiunile ei specifice*, SUA, 1987, p.5.

¹³ Nistorescu, Gh. Păun, C., *Criminologie*, Editura Europa Nova, București, 1996, p.211.

¹⁴ Koenig, Dorean Marguerite, *Confruntarea dintre sistemul justiției penale și crima organizată în Statele Unite*, Raport la Colocviul preparator al Asociației Internaționale de Drept Penal, Egipt, 1977, în *Revista Internațională de Drept Penal*, vol.69, p.306.

¹⁵ Miclea, Damian, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploiești, 2002, pp. 12-13.

¹⁶ Sutherland, E., *White collar crime*, Editura Dryden Press New York, 1949, p.53.

¹⁷ Alder F. și alții, *Criminologia*, Ediția a II-a, Editura MacGrew N.J.All., SUA, 1995, p.304.

2

reușind să intimideze ori să copleșească sistemul represiv¹⁸.

În opinia majorității cercetărilor, crima organizată, ca fenomen, este creație a ultimelor secole și a apărut în diverse puncte de pe glob (SUA, China Japonia, Italia) în anumite condiții și având cauze specifice de ordin istoric și social, sub diverse denumiri: mafia, Yakuza, triade etc. Aceste organizații criminale au abordat criminalitatea ca modalitate de obținere a unor profituri ridicate prin săvârșirea unor infracțiuni specifice cum sunt: prostituția, jocurile de noroc, traficul de stupefiante, de persoane, de arme, contrabanda, spălarea banilor etc.

2

Ultimul deceniu al secolului al XX-lea s-a caracterizat printr-o veritabilă schimbare în toate domeniile vieții economico-sociale și politice, a gândirii și a modului de viață. O doctrină retrogradă de înăbușire a drepturilor și a libertăților cetățenești s-a prăbușit și alta, opusă, își face loc pe spații geografice, îndeosebi în Europa de Est, dar și în Asia, Africa și America Latină. Această schimbare s-a repercutat și asupra criminalității, având în vedere că aceasta constituie suma unui ansamblu de factori favorizatori¹⁹.

Dezvoltarea mijloacelor de transport și a căilor de comunicație, a schimburilor comerciale și a turismului la scară mondială, creșterea vitezei acestor mijloace de transport, a permis deplasarea tot mai rapidă a infractorilor în diferite țări pentru săvârșirea de fapte penale, pentru a scăpa de răspunderea juridică, ori pentru a ascunde sau valorifica produsul infracțiunilor. Asistăm, astfel, la un fenomen de globalizare al comerțului, al piețelor financiare, al protecției drepturilor omului²⁰. Această tendință a dus, în primul rând, la dispariția limitelor dintre național, regional și internațional și la întrepătrunderea problemelor politice, economice și sociale, în cadrul acestei tendințe globalizarea s-a extins și în sfera criminalității.

Deschiderea granițelor a însemnat nu doar creșterea cooperării

2

¹⁸ Miclea, Damian, *Cunoașterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploiești, 2002, p. 13

¹⁹ Miclea, Damian, *op. cit.*, p.12.

²⁰ Chipăilă, Ion și colectiv, *Globalizarea traficului de copii*, Editura Sitech, Craiova, 2006, p.16.

² economice, culturale și politice dintre state, și coroborate cu instabilitatea economică și slăbirea controlului la frontieră și creșterea criminalității. A apărut astfel criminalitatea organizată la nivel transnațional și trans-continental.

Această tipologie a infracționalității și-a îndreptat atenția spre anumite domenii, favorizate de climatul globalizării, cum ar fi: traficul de stupefiante, traficul ilicit de arme, de materiale nucleare, terorismul, traficul de persoane, prostituția, pedofilia, spălarea hanilor, furtul și contrabanda de mașini scumpe, furtul și contrabanda cu obiecte din patrimoniul național, răpirea oamenilor de afaceri și vedetelor în scopul răscumpărării, corupția din companiile multinaționale, pirateria maritimă și aeriană etc. Crima organizată a îmbrăcat un aspect mondializat aducând atingere siguranței publice și siguranței naționale, tulburând buna desfășurare a activității organismelor economice, politice și sociale.

De la o zi la alta, formele de manifestare a criminalității organizate s-au diversificat, acestea trecând de la domenii tradiționale, cum sunt jocurile de noroc, camătă și prostituția, la traficul internațional de autoturisme furate, traficul cu opere de artă și obiecte arheologice furate, fraudă cu cărți de credit, comerțul cu animale și păsări rare etc., ajungându-se la organizarea activității infracționale după modelul companiilor legale (sectoare de preluare, producție, transport, valorificare, protecție).²¹

Organizațiile criminale sunt implicate tot mai mult în practici ilicite de dumping și înregistrarea unor pierderi fictive, operațiuni realizate deseori cu complicitatea unor funcționari corupți. O situație de noutate, exploatată de crima organizată, o constituie scăderea ofertei mondiale de organe umane pentru transplant. Ca urmare, s-a dezvoltat o piață neagră cu astfel de organe care exploatează sărăcia, îndeosebi în țările slab dezvoltate, iar progresele înregistrate în tehnicile de transplant a organelor prelevate sunt de natură a spori

² _____
²¹ Miclea, Damian, *Combaterea crimei organizate*, Editura Ministerului Administrației și Internelor, București, 2004, p. 12

1 această activitate atât de sumbră.²² Fața nevăzută a profiturilor ilicite, realizate prin spălarea banilor cunoaște mijloace din ce în ce mai sofisticate, iar sumele uriașe obținute sunt valorificate de cartelurile criminale pentru a ține sub control importante instituții financiar-bancare, sau instituții economico-sociale creându-se de multe ori adevărate monopoluri prin înlăturarea concurenței. Prin corupție, arma cea mai uzitată, crima organizată urcă spre vârfurile societății cuprinzând instituții vitale ale statului, punând în pericol siguranța națională. În ceea ce privește conceptul de criminalitate internațională, acesta include în conținutul său două aspecte: criminalitatea, având în vedere totalitatea infracțiunilor comise pe teritoriul statelor într-o anumită perioadă de timp (statistică greu de realizat) și criminalitate internațională, care se referă la numărul infracțiunilor comise într-o anumită perioadă de timp, prin care au fost încălcate obligatoriu, legislațiile a cel puțin două state²³. Sintetizând toate aceste elemente, considerăm că noțiunea de criminalitate internațională cuprinde totalitatea faptelor infracționale săvârșite într-o perioadă de timp, bine determinată pe teritoriul statelor din comunitatea internațională sau pe teritoriul statelor dintr-o anumită zonă geografică, de către persoane fizice și juridice. Având în vedere faptul că infracțiunile au căpătat deja un caracter internațional, organele legislative ale statelor au fost obligate să specifice faptul că infracțiunea cu caracter transnațional este considerată orice faptă care, după caz: este săvârșită atât pe teritoriul unui stat, cât și în afara acestuia; este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar pregătirea, planificarea, conducerea și controlul său, are loc, în totalitate sau în parte, pe teritoriul altui stat; este săvârșită pe teritoriul unui stat de un grup infracțional organizat care desfășoară activități infracționale în două sau mai multe state; este săvârșită pe teritoriul unui stat, dar rezultatul acesteia se produce pe teritoriul altui stat. Raportat la aceste patru criterii de referință, criminalitatea reprezintă acel segment infracțional care integrează activități

2 Pitulescu, I., *Al 5-lea război mondial, crima organizată*, Editura Național, București, 1996, p. 15.

23 Suceavă, Ion și colaboratorii, *Omul și drepturile sale*, Editura Ministerului de Interne, București, 1991, p. 240

ilegale, comise de persoane în mod individual sau care se asociază în mod întâmplător, folosind diverse metode și mijloace și urmărind scopuri variate.

Noțiunea de criminalitate comportă mai multe categorii²⁴, în funcție de diferitele elemente de referință cu care se operează:

- în funcție de spațiul de referință există o criminalitate națională și internațională;
- referindu-ne la perioada de timp putem vorbi de criminalitate anuală, semestrială, lunară;
- dacă faptele sunt raportate la diferite categorii de persoane există criminalitatea adultă, juvenilă, masculină, feminină, criminalitatea „gulerelor albe” (persoane ce ocupă poziții importante în sfera relațiilor de afaceri etc.);
- după gradul de cunoaștere a faptelor penale de către organele de justiție criminalitatea poate fi reală (fapte comise efective), aparentă și legală (sau judecată).

7
Conceptul de infracțiune internațională este de dată relativ recentă, deși unele legislații naționale conțin de mult timp prevederi juridice referitoare la reprimarea faptelor de acest gen. Astfel, Constituția SUA din anul 1787 și cea a Confederației Helvetică cuprind dispoziții în temeiul cărora organele interne sunt competente să reprime infracțiunile internaționale.²⁵

Treptat, dreptul internațional a căpătat același fundament ca și dreptul intern, unii autori contemporani afirmând că prima manifestare a dreptului infracțiunilor internaționale datează din 1945, fără a fi avut nici precedente, nici precursori.²⁶ Această opinie este însă infirmată de numeroase acte și documente internaționale. Pentru a se aprecia dacă un fapt are sau nu caracterul unei infracțiuni internaționale de ordin penal trebuie avut în vedere dreptul internațional, în ansamblul său, și nu numai dreptul convențional. Este deci

5

²⁴ Cioclei, Valerian, *Manual de criminologie*, Editura All Beck, București, 1998, pp.14-16.

²⁵ Geamănu Grigore, *Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*, Editura Academiei Române, București, 1977, p. 127.

²⁶ Meiyrowotz, H., *La repression el par les tribunaux allemands des crimes contre l'humanite et de l'appartenance a une organisation criminelle en aplicacion de la loi*, Conseil de Controle allie, nr. 10, Paris 1960, p. 5.

incontestabil că, în momentul comiterii lor aceste fapte erau ilegale și sancționate nu numai de dreptul internațional, dar și ³ dreptul comun al statelor²⁷, care conștiente de pericolul acestor infracțiuni au încheiat o serie de ⁷ convenții ce prevăd reprimarea lor.²⁸

Amploarea pe care o cunoaște ⁷ criminalitatea internațională și faptul că aceasta afectează toate statele lumii constituie un flagel care se manifestă în forme variate: de la terorism, trafic de droguri, trafic de ființe umane, crimă organizată, spălarea banilor, traficul cu armament și explozivi, și până la reglări de conturi între structurile criminale, sau execuții de tip mafiot, creează o ³ psihoză generală de insecuritate civică și de teroare.²⁹ Potrivit doctrinei dreptului internațional penal au existat multiple încercări de definire a infracțiunii internaționale, încercări care au avut drept scop conturarea cât mai ³ precisă a elementelor constitutive ale acesteia, în vederea delimitării ei de infracțiunea cu caracter național. Una dintre aceste definiții aparține juristului român Vespasian Pella, care consideră infracțiunea internațională „o acțiune sau inacțiune sancționată de o pedeapsă pronunțată și executată în numele comunității statelor”.³⁰ Un alt jurist, Ștefan Glaser, consideră infracțiunea internațională ca fiind „un fapt contrar dreptului internațional și atât de vătămător pentru interesele apărute de acest drept, încât statele de comun acord îi atribuie un caracter criminal, cerând totodată și reprimarea penală”.³¹

În opinia noastră, cea mai completă definiție dată acestor infracțiuni aparține profesorului Grigore Geamănu care afirmă că „infracțiunea internațională este un act constând dintr-o acțiune sau omisiune, contrară dreptului internațional, iar elementul esențial al infracțiunii internaționale este pericolozitatea manifestată pentru pacea și securitatea internațională ceea ce

²⁷ Geamănu, Grigore, *op. cit.*, p.128.

²⁸ Convenția din 1904 privind traficul cu ființe umane și Convenția din 1961 privind traficul de stupefiante

²⁹ Șerb, Stancu, Draghici, C-tin, Iacob, A., Ignat, A., *Drept polițienesc*, Editura Tritonic, București, 2003, p. 192

³⁰ Pella, V. V., *La criminalite collective des etats*, București, 1927. p. 175.

³¹ Glaser, St., *Drept internațional penal convențional*, Paris, 1929, pp. 145-148.

atrage în mod obligatoriu sancțiunea penală”³².

Doctrina OIPC - INTERPOL consideră infracțiune internațională „orice activitate criminală care interesează mai multe țări, fie datorită naturii faptei săvârșite, fie personalității sau conduitei autorului ori complicilor săi”. Aceeași doctrină arată că: „O infracțiune este socotită ca fiind internațională dacă sunt implicate cel puțin două state în ceea ce privește locul comiterii ei, cetățenia autorului (autorilor), locul depozitării sau traficării obiectelor corp delict”³³. O infracțiune internațională va avea astfel, repercusiuni internaționale în funcție de circumstanțele sale (fapte comise în mai multe țări sau fuga infractorului în străinătate) sau de consecințele actului său delictuos (trafic de droguri, trafic cu ființe umane, cu mașini furate, terorism etc.).

O deosebită importanță pentru determinarea caracterului internațional al unei infracțiuni o are personalitatea infractorului. Din acest punct de vedere, un individ care a comis fapte ilicite cu caracter local (furturi din magazine, din locuințe, tâlhării, trafic de droguri etc.), dar succesiv în mai multe țări este un infractor internațional. Tot astfel, un infractor care a comis infracțiuni pe teritoriul unui stat și care se refugiază pe teritoriul altui stat este un infractor internațional.³⁴

Pe de altă parte, sunt unele infracțiuni care prezintă un grad de pericolozitate deosebit și chiar dacă ele se comit pe teritoriul statului al cărui cetățean este autorul, interesează și celelalte state în vederea cooperării ținând seama de o posibilă „expansiune internațională”. Astfel de situații sunt determinate de infracțiuni cum sunt: terorismul, traficul de droguri, traficul de persoane, falsul și traficul cu monedă falsă, traficul cu mașini furate, cu armament etc., infracțiuni care sunt incriminate în legislațiile tuturor țărilor și care necesită prevenirea și combaterea lor, concentrarea eforturilor mai multor

³² Geamănu Grigore, *Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*, Editura Academiei Române, București, 1977, p. 131.

³³ Pele, Gh. Hurdubaie, Ioan, *Interpolul și criminalitatea internațională*, Editura Ministerului de Interne, Biroul Național Interpol, București, 1983, p. 4.

³⁴ Șerb, Stancu, Drăghici, C-tin, Iacob, A., Ignat, A., *Drept polițienesc*, Editura Tritonic, București, 2003, p. 193.

3 țări dintr-o anumită regiune geografică, sau din zone diferite determin conjunctural.³⁵

12 Clasificarea infracțiunilor internaționale se poate face după mai multe criterii: după subiectul infracțiunii distingem infracțiuni al căror subiect nu poate fi decât statul, adică infracțiunile comise de organele statului în numele și pe seama statului și infracțiunile al căror subiect este individul ca persoană particulară (traficul de droguri, terorismul, pirateria, traficul de persoane etc.); după scopul urmărit de autor, infracțiunile internaționale pot avea un scop politic ori ideologic, în care sunt încadrate crimele contra umanității, inclusiv genocidul, crimele de război și terorismul internațional; un alt criteriu, ar fi timpul în care se comit asemenea fapte (în timp de pace sau în timp de război).³⁶

Profesorul Grigore Geamănu clasifică infracțiunile după gravitatea lor astfel: crime 3 internaționale; infracțiuni comise de persoane particulare (traficul de droguri, prostituția și proxenetismul, traficul cu ființe umane, falsul și traficul 3 de monedă etc.).³⁷ Astfel de fapte sunt calificate infracțiuni internaționale prin acorduri, tratate sau convenții internaționale încheiate între statele semnatare prin care acestea se obligă să le incrimineze în legislația lor penală internă și să le sancționeze ca atare.

Secțiunea a 2-a

Forme de manifestare a criminalității organizate în România

Odată cu extinderea granițelor Uniunii Europene s-a extins și criminalitatea transfrontalieră. Într-o Europă care devine din ce în ce mai integrată, criminalitatea transfrontalieră devine din ce în ce mai mult o criminalitate fără frontiere. O astfel de transformare radicală este determinată și

5
³⁵ Suceavă, Ion, Coman, Florian, *Criminalitatea și organizațiile internaționale*, Editura Romcartexim, București 1997, p. 13

³⁶ Glaser, St., *Droit internațional penal convențional*, p. 51

³⁷ Geamănu Grigore, *Dreptul internațional penal și infracțiunile internaționale*, Editura Academiei Române, București, 1977, p. 133.

avantajată de o mulțime de realități ale noii construcții europene care asigură nu numai o arhitectură nouă, ci și reversul acesteia, adică un con de umbră ce oferă condiții propice pentru dezvoltarea criminalității. Dintre condițiile de favorizare a criminalității transfrontaliere, în opinia noastră, se detașează următoarele:

- posibilitatea ascunderii perfecte a afacerilor mafioate, care capătă dimensiune internațională, transfrontalieră, în spatele unor activități legale desfășurate de companiile multinaționale;

- libera circulație a persoanelor, mărfurilor, serviciilor și capitalurilor în spațiul Uniunii Europene oferă șansa liberei circulații a criminalității transfrontaliere, având în vedere că aceasta nu poate fi depistată decât atunci când se produce;

- înlocuirea structurilor mafioate și ale crimei organizate de tip piramidal cu un nou tip, pe orizontală, pe principiile filosofiei și fizionomiei de rețea, întrucât există deja infrastructurile informaționale accesibile tuturor, din rândul cărora se detașează Internetul, cât și soft-urile necesare acestuia;

- vecinătatea unor culoare strategice tradiționale care nu mai sunt folosite pentru deplasări clasice de trupe sau derulări de războaie sau conflicte armate, ci pentru trafic de arme, de droguri, „carne vie”, pentru migrații și transporturi ilegale;

- existența unor focare conflictuale înghețate și a unor zone încă nestabilizate.

Economia neagră, criminalitatea economico-financiară transfrontalieră, cu toate componentele ei, la care se adaugă migrația ilegală și nu în ultimul rând terorismul, se dezvoltă în aceeași măsură prin unificarea de facto și de jure a continentului. Insecuritatea se dezvoltă proporțional cu securitatea în sensul în care, cu cât continentul european tinde mai mult spre a fi mai puternic, mai stabil, mai unitar, cu atât se adâncesc vulnerabilitățile tradiționale, completate cu vulnerabilități noi, generate de perioada de tranzit, cu o dinamică deosebită în ceea ce privește perioada de tranzit, de la fragmentare și opoziție la entitate și

unitate și nu în ultimul rând, de la conflictualitate la cooperare.

Pe măsură ce societatea se globalizează, iar frontierele se transformă din linii care separă și opun în linii sau zone care identifică și unesc, aceste tipuri de provocări, pericole și amenințări se amplifică și se diversifică. Deci, globalizarea criminalității nu are doar un singur sens, de la Est spre Vest, ci și de la Vest spre Est, de la Nord spre Sud și de la Sud spre Nord.

Ultima extindere a Uniunii Europene a făcut ca aceasta să aibă ca frontieră de est Marea Neagră, Republica Moldova și Ucraina și, de asemenea, spațiul islamic reprezentat de Turcia, ceea ce a determinat creșterea criminalității transfrontaliere europene, eurasiatică și, în consecință, extinderea structurilor de criminalitate mai rapid decât structurile și funcțiunile europene. Considerăm că acest lucru este posibil din următoarele motive:

- criminalitatea transfrontalieră este mult mai flexibilă decât structurile europene caracterizate de birocratism și formalism, extrem de prudente la configurarea politică, economică, juridică, socială, militară, culturală și informațională a noilor realități;

- criminalitatea transfrontalieră dispune de rețele dinamice, de organizații relativ independente și noduri de rețea funcționale, operative, în contradicție cu structurile ierarhice și greoaie, dominate de mecanisme complicate și cronofage ale Uniunii Europene;

- regulile după care funcționează criminalitatea transfrontalieră, deși extrem de dure, sunt simple și, în principiu, nescrise;

- criminalitatea transfrontalieră, rețelele și structurile mafioate, teroriste dețin aproape în permanență inițiativa strategică; ele nu reacționează, ci acționează.

Crima organizată reprezintă, în momentul de față, un pericol deosebit pentru toate statele. În cazul în care instituțiile abilitate nu vor reacționa prompt, atât prin demersuri legale, cât și prin măsuri operaționale extrem de energice, zonele locuite, indiferent unde și cum sunt ele constituite – pe principii etnice,

culturale, de teritoriu ori de altă natură – vor plăti, firesc, profiturilor, propriei lor indolență, neputință ori lașitate. În acest sens trebuie să recunoaștem că acest flagel contemporan, cu implicații profunde în toată lumea, necesită un antidot pe măsură pe care avem obligația să-l descoperim și să-l folosim atât în combatere, cât și în profilaxie.

Mutațiile survenite în domeniul activității infracționale, de la nivel național la cel transnațional, au fost favorizate de o serie de factori, cum sunt: evoluția conceptului de „spațiu european comun”, cu facilitățile ce le incumbă, care a deschis ferestre nesperate crimei organizate prin universalitatea rețelelor comunitare; sfârșitul războiului rece, triumful democrației în fostele țări socialiste și mecanismele rudimentare care le reglementează activitatea economică; creșterea valului migraționist către țările dezvoltate și constituirea de rețele pe criterii etnice, care reprezintă adevărate enclave ale criminalității, greu de penetrat datorită barierelor lingvistice, culturale și mecanismelor care le guvernează activitatea; revoluția din domeniul comunicațiilor care a condus la creșterea gradului de flexibilitate și mobilitate a rețelelor infracționale transnaționale; liberalizarea deplasării persoanelor ca urmare a acordurilor și înțelegerilor bi- și multilaterale dintre state etc.

Nu există un model unic la organizațiile criminale, acestea variind ca formă, norme de conduită, experiență, specializare în activitatea infracțională, arie de operare, tactici și mecanisme de apărare, drept pentru care și lupta de prevenire și combatere a acestora presupune un grad sporit de complexitate, care reclamă în mod necesar și o cooperare interstatală.

Privită drept totalitatea infracțiunilor săvârșite pe teritoriile mai multor state, într-o anumită perioadă de timp, ca rezultat al acțiunilor planificate ale unui ansamblu de persoane reunite în mod stabil, ce-și repartizează și coordonează însărcinările, pe baza preocupării comune de a obține profit, crima organizată transfrontalieră constituie în ultimă instanță un fenomen rezidual al procesului de globalizare, strâns legat de acesta datorită unor similitudini, dar și

individualizat ferm și plasat în extrema ilegalității prin scopurile acțiunilor mijloacelor și metodelor sale specifice.

Legătura dintre crima organizată transfrontalieră și procesul globalizării rezultă din dualismul globalizării în sensul în care într-o situație ceea ce este pozitiv în acțiune și efect pentru unul este în același timp negativ pentru altul. Dualitatea, alături de mobilitate și glocalizare sunt trei dintre trăsăturile definitorii ale globalizării. Glocalizarea³⁸ exprimă unitatea indestructibilă dintre tensiunile globalizante și cele localizante, dintre existența liberă și viața îngrădită, dintre acolo și aici, întrucât ceea ce pentru unii reprezintă opțiune liberă, pentru alții înseamnă destinul nefast al vieții. Crima organizată transfrontalieră este unul dintre fenomenele ce exprimă noul concept al glocalizării în sensul în care aparent crima organizată transfrontalieră este un furnizor de servicii pentru îndeplinirea dorințelor interzise, mai ales ale celor localizați - fixați de barierele, constrângerile, regulile morale, sociale, religioase, economice - dar, în fapt, este capcana ce poate spulbera protecția drepturilor fundamentale ale individului, începând cu anii '90, în contextul unor evoluții majore geopolitice și geostrategice, cele două fenomene - globalizarea și crima organizată transfrontalieră - lipsite de coordonarea unui centru de comandă unic, au fost influențate de acțiunile unui nou tip de actori ai scenei internaționale, comparabil cu un conglomerat sau mozaic caracterizat de consistențe, culori și nuanțe diferite - rețelele.

Rețelele îmbracă două forme, și anume:

➤ legale - alianțe de state, organizații internaționale, companii din cadrul trusturilor multinaționale sau ale organizațiilor neguvernamentale grupate în diverse curente și tendințe sociale, ecologice, de apărare a drepturilor fundamentale ale cetățenilor ori umanitare;

➤ ilegale - cele ale crimei organizate transfrontaliere, ale

³⁸ Bauman, Zygmunt, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București, 2003, p. 70, precizează că termenul a fost inventat de Roland Robertson. Termenul este folosit și de Gerd Schönwälder în *Globalization, Violent Conflict and Peacebuilding – A concept Note on Future Programming Possibilities*, martie 2003

1 organizațiilor teroriste și ale grupărilor extremiste.

1 Chiar dacă, pentru unii, termenul de rețea are o conotație negativă, noțiunea de actor tip rețea este acceptată pe plan internațional, deoarece acoperă multitudinea și complexitatea legăturilor de interese ce există și se multiplică în toate sferele vieții globale. Cele două tipuri de rețele provoacă, în domeniile în care se manifestă, efecte contradictorii prin valorificarea în acțiunile lor a caracteristicilor elementelor definitorii ale procesului de globalizare, și anume: informația, bazele de date, decizia, libertatea de acțiune, capitalul liber, proprietatea, profitul, polarizarea, puterea, revoluția tehnologică, spațiul etc.

Tendința actorilor rețelelor legale este de a-și proiecta o structură stabilă de alianțe pentru o perioadă îndelungată care să corespundă intereselor proprii și celor comune determinate de un sistem de valori convergente. Cu cât aceste valori sunt mai profunde, se respectă și sunt apărate pe arii mai întinse, cu atât mai mult se manifestă procesul de accelerare al globalizării în acel spațiu comun. La nivelul actorilor statali, diferențele dintre sistemele de valori generate de concurența pentru resurse determină crearea de grupări și alianțe diverse, de natură politică, economică sau militară. Legăturile și efectele lor, plecând de la indivizi și ajungând la state, sunt profunde și transformatoare, în etapa actuală de dezvoltare a societății umane, influențând modul de a trăi, precum și modul în care dorim să fim guvernați. Răspunzătoare de gradul enorm de integrare al societății omenești este revoluția tehnologică ce a influențat mijloacele, metodele, posibilitățile de exprimare și acțiune din toate domeniile de manifestare a celor două forme - legală sau ilegală. Revoluția tehnologică a promovat invențiile și inovațiile ce au dus la digitalizarea datelor și valorilor, miniaturizarea, informatizarea, comunicațiile și transporturile, ca factor de accelerare a gradului de integrare la nivel global.

16 Cele mai profunde și numeroase transformări s-au produs și se vor mai produce la nivelul statelor naționale ca urmare a procesului deosebit de dinamic al creșterii interdependenței dintre statele naționale, ca urmare a extinderii și

adâncirii legăturilor transnaționale în toate sferele ¹ vieții economice, politice sociale și culturale, având drept implicație faptul că problemele devin mai curând globale decât naționale, ceea ce implică nemijlocit o soluționare globală decât națională.

1.2.1. Traficul de persoane

Traficul de persoane și migrația ilegală fac parte din fenomenul cu răspândire criminogenă cea mai largă, în acest început de secol. Acest fenomen care este în atenția autorităților naționale și internaționale aduce o gravă atingere drepturilor fundamentale ale omului. Fenomenul migrației internaționale este strâns legată de perpetuarea unor tensiuni ori probleme de ordin etnic, religios sau politic, precum și de deteriorarea nivelului de trai. De asemenea, nu trebuie ignorată nici influența favorabilă pe care o are asupra exodului de persoane cadrul legislativ din domeniu, vulnerabilitățile sistemului de securizare a frontierei ori disponibilitatea unor cetățeni de a sprijini activități infracționale.

După anul 1990, în timp relativ scurt, țările din statele ex-comuniste au devenit sursă și tranzit pentru traficul de persoane, asigurând piețele vestice cu femei și copii în vederea exploatarei sexuale și muncă forțată. Datorită poziționării geografice și apartenenței la Uniunea Europeană, după 1 ianuarie 2007, România a devenit din ce în ce mai atractivă pentru rețele implicate în activități ilegale de trafic de persoane. Cazuistica ultimilor ani demonstrează că aceasta se dezvoltă și se adaptează în raport cu factorii favorizanți interni sau externi, cum sunt: stagnarea sau scăderea economică, sărăcia și incultura, șomajul, ⁴ inconsistența sau lipsa de fermitate a mecanismelor de combatere și control a criminalității organizate, condiții sociale precare etc.

Filierele transnaționale de migrație sunt alcătuite din nuclee (segmente) autonome, în interiorul cărora există o ierarhie precisă, fiecare palier având un rol bine definit - racolare, transport, găzduire, călăuzire și o zonă de acțiune clar determinată. Coordonatorii rețelei provin, de regulă, de pe spațiul de origine al

migranților, în multe situații aceștia asigurând conducerea operațiunilor de pe teritoriul unor state vest-europene tranzitate sau de destinație. Pentru operaționalizarea unor circuite migraționiste clandestine, în ultimii ani, se constată utilizarea drept „acoperire” a unor modalități legale, între cele mai frecvente figurând:

- vizele turistice;
- vizele pentru muncă;
- implicarea în activități comerciale;
- participarea la evenimente cultural-artistice;
- solicitarea de azil pe motive politice sau sociale;
- căsătoriile încheiate cu cetățenii statelor-țintă;
- vizele pentru studii;
- derularea unor presupuse cooperări în domeniul științific sau economic.

Aceste modalități sunt asociate cu demersuri de obținere, realizare, falsificare a documentațiilor necesare, favorizate de coruptibilitatea unor funcționari cu competențe pe acest palier. Chiar dacă unele victime sunt vulnerabile pentru că trăiesc în sărăcie, toate categoriile de oameni pot deveni victimele traficului.

Recrutorul, prima verigă a rețelei criminale care ia legătura cu victima, poate fi atât bărbat, cât și femeie. Există cazuri în care, pentru credibilitate în cazul recrutării acționează un cuplu, soț și soție. Traficantul nu poate fi recunoscut după anumite caracteristici fizice, precum sex, aspect corporal, ținută, posesia unei mașini sau a unui telefon mobil. Traficantul poate fi intuit după comportamentul său prietenos în primă instanță și aparent dezinteresat și identificat doar ulterior, când devine violent, agresiv, pentru a pune victima în situația de exploatare. O categorie aparte o constituie copiii abandonți de părinți ce prezintă o vulnerabilitate deosebită pentru traficul de persoane, îngrijorător este faptul că în acest „comerț ilicit de carne vie” sunt atrase la

practicarea prostituției, în diverse locuri și modalități, din ce în ce mai multe minore, care provin din familii dezorganizate ori lipsite de mijloace de subzistență. De cele mai multe ori racolarea în aceste cazuri se face prin înșelăciune, șantaj și determinare forțată. De asemenea, devine tot mai evidentă creșterea activității infracționale a unor rețele de traficanți care se ocupă cu trecerea ilegală prin țara noastră a unor grupuri de emigranți din țările sărace ale Asiei, care sunt racolați în țările lor și folosesc ruta Singapore - Moscova - Chișinău - România cu destinația preponderentă țările Europei de Vest.

Participanții la filiera de introducere în România a cetățenilor asiatici și scoaterea lor către statele vecine spre Vest, încasează sume mari în valută, care în unele cazuri sunt spălate prin intermediul unor firme și agenții particulare înființate pe teritoriul României. Rețelele de astfel de traficanți manifestă preocupări de a se angaja clandestin și cât mai riguros posibil, stabilind puncte de sprijin solide (imobile, firme, gazde și oameni) în mai multe țări aflate pe teritoriul de tranziție, în măsură să le asigure siguranța acestei activități în care se vehiculează sume enorme de bani în lei sau valută. Anual, sunt depistați în trecerea frauduloasă a frontierei și returnați de polițiștii de frontieră a statelor vecine zeci de mii de cetățeni străini, preponderența având-o cei de origine asiatică. În afara acestora, pe teritoriul României se află un număr important de imigranți, care sunt găzduiți la diferite adrese, mai ales pe raza localităților vecine cu granița de vest, stând în așteptare pentru a trece frontiera în statele vecine.

Un alt fenomen îngrijorător și care face parte din criminalitatea organizată îl reprezintă „traficul de copii” și „adoapțiile ilegale”, în acest sens, sunt cunoscute cazurile de adopții ilegale prin care s-au scos din țară peste 4.000 de copii. Deja traficul de copii a atins cote alarmante. Aceștia sunt scoși din țară cu ajutorul unor documente false și duși în străinătate în vederea exploatării sexuale, la muncă forțată, cerșit sau chiar pentru trafic de organe.

Investigațiile din ultimii ani au arătat că prevenirea și combaterea traficului de persoane necesită îmbunătățiri și că se impun elaborarea de strategii locale și cooperarea autorităților cu organizațiile neguvernamentale și mass media pentru sensibilizarea opiniei publice asupra fenomenului și combaterea lui.

1.2.2. Traficul de droguri

Internaționalizarea crimei organizate a determinat rețelele implicate în acest gen de activitate să includă România în circuitul tuturor formelor de criminalitate transfrontalieră. Progresele tehnologice, dispariția unor valori tradiționale, fenomenele de marginalizare socială, lipsa unor perspective clare, mai ales pentru tineri au dus la nesiguranță și stres sau la creșterea consumului de droguri.³⁹ Cert este că fenomenul drogurilor a păstrat o traiectorie potrivit căreia vârsta medie a consumatorilor a scăzut, concomitent crescând numărul consumatorilor, dar a crescut și implicarea tinerilor în trafic, în calitate de dealeri, cărăuși, plasatori.

În același timp s-a conturat tot mai mult implicarea unor cetățeni români în angrenajul unor structuri de crimă organizată, cu ramificații ce depășesc granițele Europei. Permanent, sursele de informare aduc la cunoștință publică faptul că, la nivel mondial milioane de oameni cad pradă „morții albe”, iar aria consumatorilor se extinde și din nefericire vârsta acestora este din ce în ce mai mică (au fost depistați copii de 14-15 ani consumatori de droguri). Acest flagel poate fi cunoscut și în bună măsură combătut, controlat, însă este foarte trist că în nici un caz nu poate fi eradicat.

Dacă la începutul anilor 1990, când s-a prefigurat ruta balcanică a traficului de droguri, România era o țară de tranzit, actualmente este în continuare zonă de tranzit, dar și de depozitare temporară a drogurilor de mare

³⁹ Bengescu, C. B., *Drogurile – alarmă națională*, Editura Polirom, București, 2000, pp. 30-31; 36-37.

risc, fapt ce rezultă din datele statistice⁴⁰ care arată gradul de creștere al persoanelor cercetate și trimise în judecată, precum și cantitatea de droguri depistată și confiscată, aflată în creștere. Această creștere s-a materializat de la câteva sute de grame la tone. Semnificativ în acest sens este faptul că în anul 2009 s-au obținut rezultate notabile în lupta antidrog, într-o singură cauză fiind confiscate 1.200 kg de cocaină.

Raportul mondial al O.N.U. privind drogurile pentru perioada 2007-2008 împreună cu Rapoartele INTERPOL și EUROPOL subliniază că 5% din populația lumii cu vârste între 15 și 64 de ani a consumat droguri în ultimele 12 luni, o parte chiar când se aflau în închisori pentru diverse delictе. În România se prefigurează un fenomen al consumului de droguri în închisori, dar pentru prevenirea acestuia se derulează măsuri cuprinse în programe de tratament medical, inspirate și bazate pe strategia europeană. Conform datelor statistice relevante, numărul deținuților care se declară consumatori de droguri la nivelul unui semestru este de aproximativ 1.230, dintre care 5,11% au între 15 și 19 ani, 46% au între 20 și 24 de ani, 26% au peste 30 de ani, doar 9% sunt femei, iar restul bărbați, 80% sunt consumatori de heroină, 5,6 % de cocaină și 3,68% de ecstasy.⁴¹ Așadar, vorbim în România de o adevărată „piață a drogurilor” și precizăm că aceasta este concentrată în marile centre urbane și universitare (București, Cluj, Constanța, Iași, Timișoara, Brașov etc.). Din păcate orașele mari din țară își dispută cu București „supremația” în ceea ce privește numărul cel mai mare de cazuri de trafic și consum de droguri. Aproape zilnic sunt depistați traficanți și consumatori de droguri, mare parte fiind cetățeni străini sau români, cu precădere tineri, elevi și studenți. Grupările implicate în traficul de stupefiante dispun de un amplu sistem relațional, care le asigură accesul la furnizori, beneficiari și persoane de sprijin (transportatori, depozitari) din țări diferite. Riscul pedepselor este compensat de

⁴⁰ Datele statistice pe anii 2005-2010 ale Direcției de Combatere a Criminalității Organizate și Terorism, www.diicot.ro

⁴¹ Datele sunt extrase din comunicatele oficiale ale Agenției Naționale Antidrog.

randamentul financiar al operațiunilor de trafic, valoarea drogurilor crescând cu până la de zece ori, de la furnizorul en-gros până la distribuitorul final.

Structurile care derulează trafic de stupefiante sunt permanent interesate de identificarea de noi rute sau modalități de transport și introducere pe piață a substanțelor respective. Un mediu ofertant și dificil de monitorizat pentru diseminarea stupefiantelor este reprezentat de Internet, ce prezintă potențial semnificativ de dezvoltare.

Nivelul operațiunilor de introducere în România a substanțelor stupefiante în vederea distribuției interne este scăzut, țara noastră fiind, în continuare, zonă de tranzit și de depozitare temporară a drogurilor de mare risc, grupările autohtone fiind implicate marginal în activități de distribuție locală.

1.2.3. Criminalitatea informatică

Internetul este o super rețea informațională cu un accentuat caracter public, folosit de instituții ori companii de stat sau private, în lumea afacerilor, de utilizatori particulari, de publicul larg. Majoritatea utilizatorilor navighează pe Internet pentru satisfacerea unor nevoi științifice, culturale, educaționale, profesionale sau de afaceri, dar și a unor necesități legate de organizarea și desfășurarea vieții de familie ori de petrecerea timpului liber. Evident că prin serviciile pe care le oferă, computerul a adus și aduce multiple avantaje cercetării științifice, învățământului, administrației, afacerilor, comunicării interumane etc.

Dezvoltarea fără precedent în domeniul tehnologiei informatice la nivel mondial are din păcate și o parte negativă, prin aceea că s-a deschis o poartă către producerea unor fapte antisociale atât în dreptul penal internațional, cât și în dreptul penal național.

Dacă apariția Internetului a adus beneficii miraculoase omului, ea reprezintă, în același timp, și un mediu extrem de favorabil pentru cei care se dedau la comiterea unor fapte indezirabile social, care se pot întinde de la acte

teroriste până la hărțuirea sexuală sau diseminarea imaginilor pornografice. Conectându-se la această rețea cu ajutorul unui calculator (pe care a fost instalat în prealabil un program informatic adecvat) și al unui modem, prin intermediul unei simple linii telefonice, orice individ se poate afla la un „klik” de o infracțiune, iar cei interesați de aceasta, acționând și într-un relativ anonim, n-au întârziat nici o secundă să facă acest pas. Altfel spus, mulți criminali de cele mai diverse tipuri și ranguri și-au orientat imediat (înainte ca sistemele de drept și polițienești să ajungă aici) „afacerile” pe terenul virgin al Internetului, reușind să devină, în foarte scurt timp, mai eficienți ca oricând în desfășurarea acțiunilor lor socialmente periculoase. Deplasarea „afacerilor” criminale pe terenul Internetului nu s-a produs întâmplător, ci din rațiuni cât se poate de pragmatice, care țin de faptul că „Această mega-rețea planetară prezintă practic cel puțin trei avantaje de marcă pentru escroci: abolirea distanțelor, costuri minime și o fațadă și mai anonimă”⁴².

8 Domeniile Internetului, atât de benefice pentru majoritatea utilizatorilor cinstiți ai acestei rețele informaționale, reprezintă, în același timp, câmpuri infracționale dintre cele mai „mănoase” pentru cei interesați să le folosească în astfel de scopuri. Toate serviciile oferite de Internet s-au bucurat și se bucură de o atenție din ce în ce mai mare din partea criminalilor.⁴³

Grupările infracționale și-au diversificat și perfecționat, în timp, mijloacele și metodele, afectând sisteme informatice și echipamente electronice ale unor instituții publice, financiar-bancare, medicale, educaționale, operatori de comunicații electronice sau aducând atingere confidențialității, integrității și disponibilității datelor cu acces reglementat ale persoanelor fizice. Activitățile ilegale pendinte criminalității informatice au devenit, treptat, o atracție pentru elemente din mediul criminal, având în vedere că, asumându-și un risc relativ scăzut, pot fi obținute câștiguri semnificative și facile într-un timp relativ scurt. Majoritatea serviciilor Internet oferă posibilități de conspirare a identității și,

⁴² Patriciu, V. V., VasIU, I., Șerban, G., *Internetul și dreptul*, Editura All Beck, București, 1999, p. 45

⁴³ VasIU, I. și colab., *op. cit.* p. 45.

mai ales, de transcendere instantanee a barierelor geografice, ceea ce îngreunează activitățile de depistare și combatere a activităților ilicite

Rețelele de criminalitate informatică pot fi organizate în sistem „piramidal” (ierarhia grupării este structurată pe paliere, în funcție de nivelul de pregătire executanți, coordonatori și specialiști) sau „celular” (două-trei celule care acționează în țara de origine procură echipamentele necesare și în statul țintă - identifică țintele, instalează echipamentele, captează datele și le transmit în țară. Informațiile sunt prelucrate și inscripționate pe cardurile-clonă, ulterior fiind transmise înapoi pe spațiul țintă sau în alte state pentru extragerea fondurilor, operațiuni realizate de aceeași celulă externă sau de o alta).

Cele mai răspândite operațiuni specifice criminalității informatice sunt phishing-ul (ascunderea identității sistemului sursă și trimiterea de mesaje nesolicitate unui număr mare de utilizatori, în vederea obținerii unor date personale care să fie utilizate în comiterea unor fraude informatice), skimming-ul (fraudarea bancomatelor aparținând instituțiilor bancare), pharming-ul (obținerea de date confidențiale prin oferirea/copierea de servicii ori prin accesarea rețelelor de socializare on-line), hacking-ul (spargerea unor rețele computerizate pentru a obține informații sau date relevante).

În țara noastră, se constată extinderea arealului în care operează grupările specializate în activități de skimming, clonare de carduri bancare, comerț cu date necesare inscripționării de carduri, în sensul apariției și dezvoltării de rețele puternice și în județe în care, până în prezent, activitățile se derulau la nivel individual.

Unele grupări care desfășoară activități subsumate criminalității informatice sunt implicate și în alte infracțiuni, fie din proprie inițiativă, fie pentru că aparțin unei structuri mai mari ori sunt nevoite să-și asigure protecția în lumea interlopă. Între operațiunile conexe se află: cămătăria, recuperări de creanțe, trafic de persoane, contrabandă cu diverse produse, furturi de obiecte de lux, trafic de droguri de mică amploare, trafic cu țigarete, evaziune fiscală. Precum și spălarea banilor. Din evaluarea grupărilor infracționale dezmembrate

de procurorii Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, care au acționat în domeniul criminalității informatice în perioada 2006 - 2010, se desprind următoarele caracteristici:

- specializarea generală, dar și micro-specializarea membrilor grupărilor cu formarea de celule independente destinate desfășurării unei activități infracționale specifice (ex: pentru confecționarea dispozitivelor de „skimming” sunt utilizați specialiști în mase plastice, mulaje, electronică, achiziții de piese „achiziții” de dispozitive originale ca model, software special de criptare încărcare, prelucrare, descărcare de date, cărți bancare, „montaj”, „alergători”, „finanțatori” etc.). Se remarcă utilizarea unor ateliere cu activitate preponderent legitimă pentru executarea unora dintre piesele componente;

- recrutarea tinerilor cu abilități în a utiliza computerele și noile tehnologii prin subordonarea sau cointeresarea acestora de către lideri ai unei grupări infracționale tradiționale;

- trecerea de la fraudele informatice clasice (licitații) la fraude informatice complexe, în care predominant este factorul tehnic, respectiv folosirea de programe informatice și scheme de fraudare (activități de phishing, infectarea cu diverse forme de malware cu scopul obținerii de date etc.);

- caracterul transnațional, fie că este dat de locul în care sunt săvârșite faptele, fie că este vorba de localizarea victimelor;

- investiția financiară efectivă în care crearea/cumpărarea de scheme infracționale producătoare de venituri substanțiale dintr-o singură operațiune (ținta acestor scheme este reprezentată de companii și firme comerciale, având diverse obiecte de activitate);

- crearea unor rețele de spălare de bani formate din cetățeni români, dar și străini;

- orientarea grupărilor infracționale către fraudarea mijloacelor de plată electronice străine, dar și românești.

Analiza concretă a cauzelor soluționate în aceeași perioadă confirmă tendința observată în ultimii ani cu privire la migrația unor persoane din crima organizată de drept comun către criminalitatea informatică, în special în zona operațiunilor frauduloase cu instrumente de plată electronică.

Natura transfrontalieră a infracțiunilor informatice, respectiv rețele speciale plasate în străinătate, rămâne în continuare una dintre problemele greu de surmontat în soluționarea operativă a dosarelor înregistrate.

Combaterea crimei organizate prin dispozitii de drept penal (Introducere si Capitolul I)

ORIGINALITY REPORT

45%

SIMILARITY INDEX

PRIMARY SOURCES

1	cssas.unap.ro Internet	1141 words — 11%
2	documents.tips Internet	727 words — 7%
3	www.propatriaex.ro Internet	431 words — 4%
4	www.cultura.mai.gov.ro Internet	288 words — 3%
5	analedrept.utm.ro Internet	268 words — 2%
6	referatmd.com Internet	251 words — 2%
7	www.rasfoiesc.com Internet	226 words — 2%
8	www.academiaromana.ro Internet	212 words — 2%
9	www.cnaa.md Internet	137 words — 1%
10	www.cij.ro Internet	118 words — 1%

ijc.rau.ro

11	Internet	111 words — 1%
12	es.scribd.com Internet	99 words — 1%
13	www.cissb.ro Internet	93 words — 1%
14	www.scrigroup.com Internet	93 words — 1%
15	conference.dresmara.ro Internet	65 words — 1%
16	pt.scribd.com Internet	62 words — 1%
17	www.antitrafic.ro Internet	59 words — 1%
18	www.criticatac.ro Internet	58 words — 1%
19	www.mpublic.ro Internet	51 words — < 1%
20	prorefugiu.org Internet	41 words — < 1%
21	documents.mx Internet	40 words — < 1%
22	www.scribd.com Internet	37 words — < 1%
23	www.editura.mai.gov.ro Internet	35 words — < 1%
24	www.inm-lex.ro Internet	34 words — < 1%

25	ro.scribd.com Internet	30 words — < 1%
26	issuu.com Internet	24 words — < 1%
27	library.upt.ro Internet	21 words — < 1%
28	www.studiijuridice.ro Internet	17 words — < 1%
29	ireferat.net Internet	14 words — < 1%
30	www2.spiruharet.ro Internet	8 words — < 1%

EXCLUDE QUOTES OFF
EXCLUDE BIBLIOGRAPHY OFF

EXCLUDE MATCHES < 1%